

Anna Anttila

Hyvä vapaa-aika -hankkeen tuloksia

Hyvä vapaa-aika -hankkeessa (2013–2017) on kokeiltu toimintamallia, jossa koululuokalla on koko yläkoulun ajan oma nuoriso-ohjaaja. Viiden eri yläkoulun nuorille tarjottiin mahdollisuutta osallistua vapaa-ajallaan monipuoliseen ohjattuun harrastustoimintaan. Rehtorit valitsivat kouluistaan toiminnalle yhden tai kaksi kohdeluokkaa ja näille vertailuluokat, jotka osallistuivat vain tutkimukseen. Yhteensä hankkeeseen osallistui 12 yläkoululuokkaa eli noin 170 nuorta. Hankkeessa on saatu uutta tietoa nuorten vapaa-ajan rakentumisesta ja sen merkityksistä. Hanketta toteutettiin nuorisoasiainkeskuksen, opetusviraston ja tietokeskuksen yhteistyönä.

Millainen vaikutus harrastamisella on koulunkäyntiin ja kouluviihtyvyyteen?

Kaikilla hankkeeseen osallistuneilla nuorilla oli peruskoulun jälkeisenä syksynä mielekästä tekemistä. Yli 40 prosenttia oli sitä mieltä, että vapaa-ajan tuki oli tehnyt koulussa käymisestä mukavampaa. Harrastus rentouttaa ja antaa vastapainoa koulutyölle.

Mitä harrastuksia nuoret valitsivat hankkeen alussa, aikana ja lopussa?

Hankkeen alussa nuorten suosikkiharrastus oli elokuvissa käyminen. Hankkeen aikana monet nuoret kokeilivat ensimmäistä kertaa seuraavia lajeja tai toimintoja: uinti, kuntosali, pianonsoitto, parkour, ratsastus, valokuvaus, tanssi, sulkapallo, voimistelu ja lukeminen. Hankkeen lopussa nuorten suosikkiharrastus oli kuntosali.

Miksi osa nuorista ei harrasta?

Perheen heikko taloudellinen tilanne voi olla helppo selitys sille, miksi nuori ei harrasta. Rahanpuute ei kuitenkaan noussut tärkeimmäksi syyksi harrastamattomuudelle, vaan yhdessä ajanpuutteen kanssa nuorta ympäröivän harrastuskulttuurin ja ylisukupolvisten mallien merkitys ohittivat taloudelliset syyt. Myös pitkä ja hankala matka vaikuttaa harrastuksesta luopumiseen, tai se, ettei asiaa voi harrastaa kotona, esimerkiksi netissä.

Omaehtoisen kaupunkitilassa harrastamisen ja liikkumisen kannalta eri alueilla asuvat nuoret ovat eri asemassa. Harrastustarjonta on alueellisesti eriytynyttä ja asuinalueen liikenneyhteydet vaikuttavat siihen, miten nuoret voivat liikkua alueellaan tai sieltä pois. Myös sukupuolella on merkitystä. Tyttöjen vapaa-ajan liikkumatila on kapeampi, he käyttävät enemmän aikaa koulutöihin ja huolehtivat yleisesti ottaen perheen velvollisuuksista enemmän kuin pojat.

Miten nuoret näkevät harrastuksen?

Monet nuoret näkevät varsinaisena harrastuksena vain toiminnan, jota harjoitetaan ulkopuolisen ohjauksessa, kuten musiikki- tai liikuntavalmennukset. Omaan tahtiin tehtäviä vapaa-ajan toimia ei mielletä harrastuksiksi, vaikka ne olisivat säännöllisiä ja tuottaisivat mielihyvää. Vapaus valita itse se, mitä omalla ajallaan tekee, on nuorelle keskeisin hyvän vapaa-ajan määritelmä. Ystävien kanssa vietetty aika on kaikkein parasta aikaa, jota harrastukset voivat myös haitata, mutta ystävien kanssa voi kokeilla mitä tahansa uutta harrastusta. Tulevaisuuden unelmissa nuoren ammattina on hänen nykyinen harrastuksensa.

Tutkimuksessa nousivat esiin seuraavat hankkeen hyödyt nuorisotyölle:

- Yhteistyö oppilaitosten kanssa on keskeisin keino tavoittaa nuoret.
- Nuorisotyö ja vapaa-ajan ohjaus tasaavat koulutuksen aiheuttamaa eriarvoisuutta.
- Nuorisotyöntekijä herättää luottamusta nuoressa.
- Nuorisotyö koulussa herättää luottamusta perheessä.
- Alueellinen ja liikkuva nuorisotyö vastaa paremmin nuorten tarpeisiin ja tukee vapaa-aikaa laajemmin kuin perinteinen talotyö.

Minkälaiset interventiot näyttäytyvät toimivina?

Nuoriin tutustuminen, luottamuksen herättäminen ja ohjaajan pitkäjänteinen tuki ovat interventioissa tärkeitä. Myös mahdollisuus lyhyisiin harrastuskokeiluihin ja lupa lopettaa kesken, jos toiminta/ryhmä ei olekaan kiinnostava, on nuorten nopeatempoisessa elämänvaiheessa tärkeä ulottuvuus.

Matalan kynnyksen harrastamisessa saavutettavuus tarkoittaa paljon muutakin kuin alhaista hintaa. Keskeiseksi käsitteeksi uuden harrastuskulttuurin omaksumisessa nousikin *kyvykkyys*, jonka voi jakaa kolmeen alakohtaan:

- toimintamallit (miksi ylipäättään pitäisi harrastaa?)
- osaaminen (omaksunko tarvittavat taidot?)
- tiedot (miten harrastuspaikassa toimitaan?)

Pitkäjänteisellä tuella harrastamisen kulttuurit ja mahdollisuudet tulivat nuorille tutuiksi. Koska toiminta oli vapaaehtoista ja kohdennettu koko koululuokalle, se ei leimannut yksittäistä nuorta erityistoimenpiteiden kohteeksi, vaan teki toimintaan osallistumisesta nuorelle helppoa ja "normaalia".

Hankkeen tutkimusraportti julkaistaan 18.5.2017